

ЗАПОВІТ УКРАЇНИ ПРО ПРАВОСЛАВНУ ВІРУ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

ЗАПОВІТ УКРАЇНИ ПРО ПРАВОСЛАВНУ ВІРУ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ.

Історична довідка.

Великий Гетьман Іван Мазепа захворів на якусь незвичайну недугу ще з 1706-го року. Недуга все збільшувалася, і під час грізної трагедії 1708-1709 років Мазепа дієв остаточно сил своїх.

Полтавська поразка 27 червня 1709-го року не була Мазепі найболючішою, — покінчення України і випадок в еміграції були духовно ще тяжчі йому за Полтавську поразку!...

Недобитки урядів шведського й українського на чолі з королем шведським Карлом XII та Гетьманом Мазепою постішали до турецького кордону, а за ними тивались москалі і... козацкі полки на чолі з полковником і генеральним суддею Андрієм Кандибою... Тивались українські полки, щоб схопити свого Гетьмана!...

Як почував себе тоді Гетьман?...

При Гетьмані була тільки жменька козаків, та й вони не витримали. При Гетьмані везли його майно, рештки його скарбів. Мізерні залишки великих Мазепиних скарбів! Козаки, а головне запорожці, задрю поглядали на ці скарби. І не витримали!...

— Та що? Беріть ці скарби, це ж каші... Поділітьесь... А Гетьмана віддайте москалям... Те ж заплатять!...

Це було 6-го липня 1709-го року, коли біженці мазепинці наблизалися до Очакова...

Великий Гетьман усе це чув і бачив... І не фізична недуга гризла його, — вона гризла тільки тіло, — Іна його ця тяжка недуга духова!...

Погаду женеться полковник Кандиба, а з ним... "Поділітьесь скарбами!... Передайте Гетьману москалям!"...

Тепер осиротілий гетьман на повні очі побачив, що він не виховав ані належної старшини, ані належного козацтва...*

.....

* На тему великих духовних страждань до Полтавської поразки Івана Мазепи М. Лларіон написав історичну драму на п'ять дій: "Розбитий Мазепа".

Гетьман тяжко помирав...

Тяжко тому, що тепер він на повні очі бачив кричущі недостачі своєї 22-літньої гетьманської політики... Москвофільство — чи вимушене, чи ні, це без значення, — Мазепині 22-літні москвофільство розклало Україну, — розклало старшину, породило ідеологію зради, кинуло все самотньо на старшину та Мазепу... За 22 роки Мазепиного гетьманування тільки 36 днів було без яких воєн та повстань проти нього... І Запоріжжя всі 22 роки було проти Мазепи!...

Під Бендерами, де турецький уряд відвів убоженке місце втікачам-мазепинцям, Гетьман тяжко помирав... При ньому були небагато вищих старшин, і ті по цілих днях сварилися та сперечалися!...

Старшина кричала:

— Гетьман хоче, щоб його заступником став його племянник Андрій Войнаровський, а він — "молод на гетьманство!"

Гордієнко, славний кошовий Січі Запорозької, що зверх час був проти Мазепи, тепер сварився з старшиною, яка й тепер тільки думала про свої високі права та везеток!...

Тяжко помирав Мазепа, бо все це чув, усе це бачив... Лежав, як колода, на смертному ложі, — великий, довгий, синій як голуб!...

Ясно було, — гетьманом стане генеральний писар Пилип Орлик.

І Гетьман часто кликав Орлика, а то й усю старшину до себе, і він з ними останні передсмертні перемови. Давав свій заповіт для будущої України, — щоб вона була сильною та соборною.

— Складіть Конституцію для України, — радив Гетьман. І присягніть на цю Конституцію!...

А старшина зараз же віднягли справи своїх прав, і підкреслювали, що всі попередні гетьмани, "зостаючи под самодержавани московськими, приващати собі дровин — над слушність і право — самодержавную владу, которую були звичне надже-

редли давнє порядки, права і волюності войськовнє, не без всенародної тяжкості”.

Це був тяжкий камінь у помираючого Мазепу...

Мазепа хедве відиривав свої отяжелілі очі і тихо заповідав:

— А пунктом першим Конституції для України поставте — про Віру Православну... “Щоб вона в Україні вічне утвержена була... Щоб вона розширялася... і яко крині (квітка) в тернії (бур’янах) — межі окрестними іновірними панствами — процвітала”...

З цим усі погоджувалися...

І згадав Гетьман, що він непотрібно задалеко йшов і з королем польським Лещинським Станиславом, і з княгинєю Ганною Дольською, і з різними мсьондзнями та єзуїтами, що все товклися в гетьманському палаці... Гетьман усе думав про свою Отчизну Україну, а всі поляки — про свою Ойчизну та про повернення унії й папщини...

І згадав помираючий Гетьман, як тяжко ударив його цар Петро і одним реченням свого запального маніфесту 28 жовтня 1709 року:

— “Мазепа змінила і переїхала к неприятелю нашому, королю шведському, по договору с ним і Лещинським, даби со общаго согласія с ними Малоросійську Землю порябитить попережнему под владеніе полковоє, і Церкви Божіі і Святиє Монастирі отдать во унію”...

— Отдать во унію...

Оце “отдать во унію” убило Мазепу, убило Україну, убило всю Мазепину справу...

Бо народ цьому повірив...

На саму згадку “унії” народ найкувся, бо вже століття добре знав на спині своїй, що то таке, та унія...

Тяжко помирав Гетьман Мазепа... І згадується йому, що що більше він будував Церкви Божі, то народ сильніше кричав:

— Лях... хоче Україну знову ляхам оддати!...

Народ не розбирався в різних барюках, а все кричав своє:

— Лях!...

І знав цар Петро, чим ударити небезпечного й грішного Гетьмана:

— Мазепа хотів “Церкви Божіі і Святиі Монастирі отдать во унію!”...

Унія, сам її привид, сама тіль її збила всю Мазепину справу, всі його великі дії...

Тяжко помирав Великий Гетьман...

І нарешті, вночі з 21 на 22 вересня ст. ст. 1709-го року в м. Бендерах, Господь спинив йому муки страшні...

Найголовнішою справою осиротілої мазепинської еміграції в Бендерах було, — скласти Конституцію України і згідно з нею обрати нового Гетьмана. Так, як заповідав Великої Гетьман.

Конституцію склали латинською мовою, щоб уся Європа її знала, і щоб її затвердив король шведський Карл XII. Конституція звалася: “Pacta et Constitutiones legum libertatumque Exercitus Zaporoviensis.”

Першим пунктом цієї Конституції прав і свобод України був пункт про Віру Українську, Віру Православну. Цього пункта записали певне так, як його диктував помираючий Великий Гетьман.

І в Конституцію записали, як пункт 1:

Гетьман України обов’язаний “всі старання ложити, жеби єдина Віра Православная Восточного Ісповідання, под послушенством Святишого Апостольського Трону Константинопольського, вічне утвержена била. І з помноженьем Хвалн Божон, Церквей Святих, а з шчівеньем в науках незвольних синов Руських розширялася, і, яко крині в тернії (як квітка в бур’янах), межі окрестними іновірними панствами процвітала. І не допускати жодного іновірія”.

Оце і пункт Конституції України. Вона складена 5 квітня 1710-го року. А король шведський Карл XII затвердив її 10-го квітня, затвердив, як протектор України. Це ідеяна Конституція України і до сьогодні.

Конституція України 5-го квітня 1710-го року спочатку має провідний вступ, в якому дається загальний погляд на українську історію. Погляд цей — це також Заповіт Мазепи, і він високоцінний.

У вступі говориться, що "Праведний Суддя Бог, за умножені неправди й беззаконня українців многими казнами (харами) позарив і той народ Козацької повизни, смирих і ледво вічною руйною не висверг... А на остаток воєнною зброєю держави польській поработил"...

Однако Господь "не до кінця гнівався, ні на віки ворогував, а хотів на першу слободу пом'янутих народ Козацький з подтяжого на той час панованья польського випроводити".

Тому Бог "воздвигнув ревностно оборонця Святого Православья, отчизни, прав і вольностей войскових стародавних, валеčního (хороброго) Гетьмана, славної пам'яті Богдана Хмельницького", який Віру Православню оборонив від католиків та уніятів, а Україну визволив з-під польського ярма.

Це була постійна ідеологія Гетьмана Мазепи. У своєму універсалі з листопада 1691-го року Великий Гетьман писав до всієї України: "Війна гетьмана Хмельницького була почата не через які неважливі причини, але тільки за Віру Чистую та за Церкву Достойного Благочестія (Православья), бо вони до ремської унії були гвалтом потягнені".

Про це всі знали, про це Гетьман Мазепа і в універсалі своїм нагадав усій Україні.

Того ж 5-го квітня був обраний Гетьманом генеральний секретар Пилип Орлик. І він присягнув виконувати цю Конституцію України.

І Кара XII 10-го квітня видав ново-

му Гетьманові Орлику Диплома, яким забезпечував Україні звільнення від московської окупації і дальше вільне життя.

♦♦

Бендерська Конституція України 5 квітня 1710-го року своїм першим пунктом має величезне значення для України, — це ж нам священний Заповіт на віки вічні від Великого Гетьмана України!

Проаналізуємо цей пункт і Конституції України. Що вона вимагає:

1. Щоб в Україні на віки вічні була тільки одна Віра.

2. Такою Вірою є тільки Віра Православна Східного Ісповідання.

3. Конституція встановляє юрисдикцію Святішого Апостольського Константинопольського Трону, а тим самим відкидає залежність від Патріарха Московського.

4. Гетьман обов'язаний дбати, щоб через привноження Слави Божої, Святих Церков і через навчання святих України наук вільних Церква ширилася і розцвітала, як квітка серед будячих. Це ж те, що робив Гетьман усе своє життя!

5. Гетьман обов'язаний не допускати в Україну, цебто серед природних українців "жодного іншівір'я" (nulla exotica Religio).

Оце нам віковичний Заповіт Великого Гетьмана Івана Мазепи.

Ми всі шануємо славного Гетьмана, тому обов'язані виконувати і його Заповіт. Інакше — ми шануємо його тільки устами, а не душею й серцем.

10. V. 1960.

† Іарлик.